

Маріупольський
університет

**«Сучасний розвиток
державотворення та
правотворення в Україні:
проблеми теорії та практики»**

**Збірник матеріалів
XIV Міжнародної науково-практичної
конференції**

15 травня 2026

Київ 2026

Організаційний комітет:

Голова	Тетяна МАРЕНА, в.о. ректор МДУ, кандидат юридичних наук, доцент;
Заступник голови	Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Члени оргкомітету:	Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, доцент кафедри права, доктор філософії; Галина ТИХОМИРОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 20.05.2026).

С 91 Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики : зб. матеріалів XIV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15 трав. 2026 р. / за заг. ред. Т.В.Марени. Київ: МДУ, 2026. 221 с.

Збірник містить матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 15 травня 2026 року в Маріупольському державному університеті. У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні за напрямками: виклики та перспективи; права людини крізь призму сучасних викликів і загроз; Україна на шляху повоєнного відновлення: правовий аспект; кримінальна юстиція під час війни та у повоєнний період; кліматична справедливість: право, політика та безпека. Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

DOI: <https://doi.org/10.34079/msu.conf.statebuilding.2026>

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Станом на 04 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 09.05.2026).

3. Кудря І. Захист та відновлення прав внутрішньо переміщених осіб: міжнародні стандарти та національний досвід. Круглий стіл Інституту законодавства ВРУ. (26 лютого 2016 р.). URL: <http://veche.kiev.ua/journal/5195/> (дата звернення: 09.05.2026).

4. Войціховський А. В. Права людини у міжнародному праві. Харків: ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

Сальнікова Н.

*кандидат історичних наук, доцент, доцент
кафедри інформаційної діяльності
Маріупольський державний університет*
<https://orcid.org/0000-0003-4931-0491>

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ: ПОЗИТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ДЕСТРУКТИВНІ РИЗИКИ

Ключові слова: *мислення, комунікація, соціальна організація, інформаційно-комунікаційні технології, цифровізація державних послуг (е-урядування)*

Сучасний етап цивілізаційного розвитку неможливо уявити без тотального проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери буття. Якщо індустріальна епоха трансформувала фізичну працю, то інформаційна епоха трансформує саму природу мислення, комунікації та соціальної організації. Процеси інформатизації вже не є вузькотехнічним питанням - вони стали потужним драйвером економічних, політичних і культурних змін, породжуючи водночас як безпрецедентні можливості для розвитку особистості та суспільства, так і нові, раніше невідомі форми вразливості.

Пандемія, геополітичні кризи та війни продемонстрували амбівалентну природу інформатизації: з одного боку, саме цифрові платформи забезпечили безперервність освіти, роботи та соціальних контактів; з іншого - вибухове зростання дезінформації, кібератак і цифрового контролю, що поставило під сумнів безумовну прогресивність цього процесу.

Інформатизацію варто розуміти не просто як насичення суспільства комп'ютерами та мережами, а як глибинний соціотехнічний процес, у ході якого інформація перетворюється на основний ресурс розвитку, а інформаційно-комунікаційні технології - на універсальний інструмент організації будь-якої діяльності. Умовно можна виокремити три хвилі цього процесу. Позитивний напрям інформатизації полягає в тому, що саме інформатизація докорінно змінила структуру економіки, знизивши трансакційні витрати та відкривши доступ до глобальних ринків для суб'єктів будь-якого масштабу. Малий бізнес і самозайняті особи отримали інструменти, які раніше були доступні лише великим корпораціям: хмарні сервіси, цифровий маркетинг, онлайн-платежі, логістичні платформи. Віддалена зайнятість, що стала масовою в останні роки, дозволила мільйонам людей долучитися до ринку праці незалежно від місця проживання, що особливо важливо для мешканців депресивних регіонів, людей з інвалідністю, батьків із малолітніми дітьми. Крім того, інформатизація стимулює появу принципово нових професій і галузей - від розробників штучного інтелекту до фахівців із кібербезпеки, креаторів цифрового контенту, операторів дронів. Економіка знань, заснована на інтелектуальному капіталі, поступово витісняє ресурсно-сировинну модель, що створює передумови для сталого розвитку. Чи не найбільшим цивілізаційним здобутком інформатизації стало безпрецедентне розширення доступу до інформації. Онлайн-бібліотеки, відкриті університетські курси, наукові репозитарії, освітні платформи типу Coursera чи Prometheus зробили якісну освіту доступною для людей із різних соціальних верств і

країн. Знання перестало бути привілеєм закритих елітарних спільнот - воно стало глобальним суспільним благом [2, с. 129].

У культурній сфері інформатизація уможливила збереження і поширення культурної спадщини через оцифрування архівів, музеїв, бібліотек. Водночас виникли нові форми творчості - цифрове мистецтво, інтерактивні інсталяції, мережева література, що відкривають простір для самовираження без посередництва традиційних інституцій.

Цифровізація державних послуг (е-урядування) є одним із найвідчутніших позитивних наслідків інформатизації для пересічних громадян. Електронні реєстри, портали державних послуг, системи електронного документообігу зменшують корупційні ризики, скорочують час обслуговування та мінімізують особистий контакт із чиновником. Досвід України із застосунком «Дія» засвідчив, що якісна інформатизація державного сервісу здатна не лише підвищити зручність, а й сформувати новий рівень довіри між громадянином і державою [3, с. 47].

Соціальні мережі, месенджери, платформи петицій та краудфандингу створили новий тип суспільної комунікації - швидку, децентралізовану, здатну до самоорганізації. Волонтерські рухи, правозахисні кампанії, екологічні ініціативи отримали потужний інструмент мобілізації прихильників і ресурсів. Інформатизація сприяє прозорості влади, оскільки громадяни отримують можливість фіксувати, поширювати й аналізувати інформацію про дії посадовців.

Поряд із зазначеними досягненнями інформатизація несе низку серйозних загроз, ігнорування яких може призвести до руйнівних наслідків для суспільства й особистості.

Один із найгостріших викликів - нерівномірність доступу до інформаційних технологій та навичок їх використання. Цифровий розрив існує не лише між багатими та бідними країнами, а й усередині кожної держави: між містом і селом, між молодими та літніми людьми, між чоловіками та жінками. Однак найнебезпечнішим є когнітивний розрив - різниця у здатності критично осмислювати інформацію, відрізнити факти від фейків, свідомо використовувати складні цифрові інструменти. Ті, хто не володіє такими навичками, стають не просто виключеними з цифрової економіки, а й уразливими до маніпуляцій, шахрайства, дезінформації.

Необмежений доступ до інформації парадоксально призвів до зниження якості її споживання. Людина виявилася не готовою до оброблення величезних масивів даних, що надходять щосекунди. Як наслідок - формується так зване «кліпове мислення»: фрагментарне, поверхове, нездатне до тривалої концентрації та глибокого аналізу. Інформаційний шум ускладнює виокремлення дійсно важливого, а звичка до швидкого гортання новин знижує емпатію та здатність до співпереживання.

Кожна дія в цифровому середовищі залишає слід, який фіксується, аналізується та монетизується глобальними технологічними корпораціями. Особисті дані перетворилися на товар, а користувач - на джерело прибутку, часто не усвідомлюючи цього. Наразі корпорації претендують на приватний людський досвід як на безкоштовну сировину. Втрата контролю над власними даними створює безпрецедентні ризики для індивідуальної свободи та демократичних інститутів.

Алгоритми соціальних мереж, налаштовані на максимальне утримання уваги, створюють «інформаційні бульбашки», у яких користувач бачить лише той контент, що підтверджує його переконання. Це призводить до поляризації суспільства, радикалізації поглядів і вразливості до цілеспрямованих інформаційних атак. Дезінформація та пропаганда перетворилися на потужну зброю гібридних воєн, а дипфейки, створені за допомогою штучного інтелекту, розмивають саме поняття достовірності. У такому середовищі громадянину дедалі важче формувати об'єктивну картину світу, що підриває основи демократичного врядування [1, с. 42].

Інформатизація, яка обіцяла об'єднати людей, парадоксально посилила відчуття самотності та соціальної ізоляції. Віртуальна комунікація, позбавлена невербальних сигналів, часто є сурогатом справжнього спілкування. Зростає залежність від цифрових пристроїв, що викликає тривожність, депресивні стани, порушення сну. Особливо

вразливою є молодь, чия соціалізація значною мірою перемістилася в онлайн. Крім того, розмиваються межі між робочим і особистим часом: постійна доступність через месенджери призводить до професійного вигорання.

Кіберпростір став новим полем бою. Кібератаки на критичну інфраструктуру - енергомережі, банківські системи, медичні заклади, державні реєстри - здатні паралізувати життєдіяльність цілих країн. В умовах збройних конфліктів інформаційні системи водночас є і мішенню, і засобом оборони, що вимагає безпрецедентних інвестицій у кібербезпеку та формування культури цифрової гігієни серед населення [2, с. 133].

Порівняння позитивних і негативних наслідків інформатизації засвідчує, що проблема полягає не в самих технологіях, а в соціальних, етичних і правових механізмах, які регулюють їх використання. Технології є лише інструментом, здатним слугувати як звільненню, так і поневоленню - залежно від цінностей, покладених в основу їх впровадження.

Підсумовуючи, треба зазначити, що інформатизація є невідворотним і багатовимірним процесом, що визначає обличчя сучасної цивілізації. Її позитивний потенціал реалізується насамперед через створення умов для реалізації фундаментальних прав людини: права на знання та інформацію, права на економічну участь (інклюзія), права на якісне публічне управління та права на свободу об'єднань і комунікації. Водночас інформатизація продукує низку деструктивних ризиків, які безпосередньо загрожують правам людини. Найзагрозливішими є: поглиблення нерівності, що порушує принцип недискримінації та право на рівний доступ; ерозія приватності (право на повагу до приватного життя); алгоритмічна маніпуляція свідомістю (право на свободу думки та інформаційну автономію); зростання кіберзагроз (право на особисту безпеку) та психосоціальна дезадаптація (право на психічне здоров'я).

Ключове протиріччя сучасної інформатизації полягає в асиметрії між стрімким технологічним прогресом і відставанням гуманітарних, етичних та правових механізмів захисту прав людини. Подолання цього протиріччя вимагає переходу від техноцентричної до правозахисної (людиноцентричної) парадигми інформатизації, у центрі якої - людина з її невід'ємними правами, гідністю та свободами.

Практичними кроками на цьому шляху є: розробка міжнародних стандартів цифрової етики, що ґрунтуються на загальній декларації прав людини; реформування освіти для формування критичного мислення, цифрової культури та правової свідомості; створення ефективних механізмів захисту персональних даних як складової права на приватність; упровадження правових інструментів протидії дезінформації, що водночас не порушують свободу слова; забезпечення рівного цифрового доступу для вразливих груп як реалізація принципу недискримінації.

Список використаних джерел:

1. Кудлай В. Г. Розвиток персоналу в умовах диджиталізації: нові компетенції та виклики. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 5. С. 38–47.
2. Касьянова Н. В. Цифрові трансформації у глобальному вимірі. *Бізнес-Інформ*. 2024. № 12. С. 127–135.
3. Олешко Т. І., Титенко О. А. Цифровізація публічного управління: виклики та перспективи. *Державне управління*. 2023. № 2. С. 45–53.

Сидор Я.В.

бакалавр, спеціальність «Право», Навчально-науковий інститут права та правоохоронної діяльності Львівський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Верхола Ю.В.